Kuuleminen ympäristövaliokunnassa 10.1.2023 keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta (Kaisu)

Ilmastoyksikkö, ympäristöministeriö

Magnus Cederlöf **9.1.2023**

Taustaa

Valtioneuvosto hyväksyi kesän 2022 aikana kolme ilmasto-ja energiapolitiikan keskeistä suunnitelmaa eli ilmasto- ja energiastrategian, keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelman sekä maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman. Näiden rinnakkainen eduskuntakäsittely on tarjonnut hyvät mahdollisuudet hahmottaa, kuinka laajasta kokonaisuudesta on kyse ja samalla huomioida suunnitelmien väliset kytkennät. Ilmastopolitiikan kannalta kyse on myös siitä kokonaisuudesta, jolla pyritään varmistamaan erityisesti heinäkuussa voimaan astuneen ilmastolain sisältämän hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vuonna 2035.

Nyt käsiteltävänä olevat suunnitelmat on ainakin osittain valmisteltu aikataulullisesti rinnakkain ja niiden laatimisessa on myös hyödynnetty samaa tietopohjaa, joka on syntynyt ns. Hiisi-hankkeen tulosten ja skenaarioiden perusteella. Erityisenä haasteena suunnittelutyössä on tällä kertaa ollut toimintaympäristössä tapahtuneet ja tapahtuvat nopeat muutokset.

Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma Kaisu

Kaisun keskeinen sisältö ovat ne toimet, joilla Suomi pystyy puolittamaan taakanjakosektorin päästöt vuoteen 2030 mennessä. EU:n uudistetun taakanjakoasetuksen mukaan Suomen kasvihuonekaasujen päästövähennysvelvoite taakanjakosektorille vuodelle 2030 on 50 prosenttia verrattuna vuoden 2005 tasoon. Tämän velvoitteen täyttäminen on ollut uuden keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelman laatimisen lähtökohtana.

Suunnitelmassa on lisäksi otettu huomioon ilmastolaissa tavoitteeksi asetettu hiilineutraaliustavoite vuodelle 2035 ja arvioitu taakanjakosektorin osuutta tavoitteen saavuttamisessa. Suunnitelmassa arvioidaan millä sektorikohtaisilla toimilla päästökehitys saadaan kulkemaan kohti näitä tavoitteita. Suunnitelmassa tarkastellaan edellä mainittujen sektoreiden lisäksi myös poikkileikkaavia teemoja, kuten alueellisen ilmastotyön ja kulutuksen merkitystä.

Taakanjakosektorin päästökehitys nykyisillä toimilla ei riitä saavuttamaan asetettuja päästötavoitteita. Jotta voidaan saavuttaa tarvittava päästötaso vuonna 2030 tarvitaan vähintään 5,6 miljoonan tonnin edestä uusia toimia. Nämä uudet lisätoimet muodostavat suunnitelman toimenpideohjelman. Vuoden 2030 tavoitteen ja vuoden 2035 oletetun tavoitetason välillä on 2,7 miljoonan tonnin ero, josta osa voidaan kattaa nykytoimilla ja osa uusilla politiikkatoimilla. Vuoden 2035 hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen riippuu paitsi nyt käsiteltävänä olevan taakanjakosektorin kehityksestä myös siitä, miten maankäyttösektori sekä päästökauppa kehittyvät. Varsinkin maankäyttösektorin kehitykseen liittyy nyt merkittävää epävarmuutta. Ilmastosuunnitelman toimenpideohjelmassa on tarkoitus hyödyntää vuoden 2030 tavoitteen osalta EU-lainsäädännön sallimia joustoja.

Ilmastosuunnitelmaan on sisällytetty päästövähennystoimia kaikilta suunnitelmaan kuuluvilta sektoreilta. Toimia tarvitaan kaikilla sektoreilla, jotta päästöjä voidaan vähentää tavoitteiden edellyttämällä tavalla. Tämän hetkisen arvion perusteella toimenpideohjelman toimilla saadaan vuoteen 2030 mennessä aikaan joustot mukaan lukien 5,7 miljoonan tonnin päästövähennykset perusskenaarioon verrattuna ja näin ollen päästövähennysvelvoite saavutettaisiin. Liikennesektori on kokonsa takia keskeisessä roolissa kokonaisuuden kannalta. Tärkeimmät liikenteen päästövähennystoimet muodostuvat fossiilittoman liikenteen tiekartan kahden ensimmäisen vaiheen toimeenpanosta sekä EU-tason toimista.

Maatalouden osalta kyse on erityisesti EU:n yhteisellä maatalouspolitiikalla eli CAP:in perusteella toimeenpantavista päästövähennystoimista. Suunnitellut maatalouden päästövähennystoimet liittyvät erityisesti turvemaiden päästöjen hillitsemiseen, kuten turvemaiden viljelyyn korotetulla veden pinnalla, kivennäismaiden hiilensidonnan lisäämiseen, täsmäviljelyyn sekä lypsylehmien metaanituoton vähentämiseen.

Rakennusten erillislämmityksen aiheuttamia päästöjä vähennetään ennen kaikkea luopumalla öljylämmityksestä ja siirtymällä vähäpäästöisiin ratkaisuihin. Siirtymää tuetaan investointiavustuksilla ja kotitalousvähennyksellä. Lisäksi on tarkoitus nostaa lämmityspolttoaineiden jakeluvelvoitetta, joka vaikuttaa tehokkaasti jäljellä olevan öljylämmityksen päästöihin. Lämmitysöljyn jakeluvelvoitteen nosto vähentää myös työkoneiden ja muun öljynkäytön päästöjä.

Ilmastosuunnitelman toteutumista seurataan valtioneuvoston kalenterivuosittain eduskunnalle toimittaman ilmastovuosikertomuksen avulla. Kertomus sisältää tiedot päästökehityksestä sekä päästövähennystavoitteiden toteutumisesta. Osana seurantaa tarkastellaan myös hiilineutraaliuden saavuttamista ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Lähtökohtana on, että päästövähennystoimien toimeenpano alkaa välittömästi. Tämä on tarpeen, jotta taakanjakosektorin päästöjen puolittaminen onnistuisi.